

LEKE-NÂME ve PANZEHİR RİSALESİ

Mahmut AK*

Osmanlı yazılı kültüründe, özel konulara ayrılmış kısa hacimli eserlerin bir mecmua içerisinde toplanması veya daha özel açıklamaların herhangi bir eserin sonundaki boş sahifelere yazılması usûlüne sıkça başvurulduğu bilinmektedir. Bu ikinci türde genellikle muhtelif edebî manzumelere ve çeşitli tıbbî tedavi yöntemlerine ait metinlere yer verilmiştir. Bu tür metinlerden biri de Yahya Gaffari'nin Şehzade Korkud'a (ö. 1513) ithafen kaleme aldığı ve değerli taşlara tahsis ettiği *Yâkütetü'l-mehâzin fî-cevâhiri'l-ma'âdin* adlı eserinin¹ sonuna eklediği "*Kitâb-ı Leke-nâme*" adlı risaledir.

Bu risale Yahya Gaffari'nin *Kitâb-ı Cevher-nâme* olarak da bilinen eseri *Yâkütetü'l-mehâzin*'in Süleymaniye Kütüphanesi Nuruosmaniye Kısımındaki 3762 numaralı nüshasının sonunda yer alır. Eserin 141a-145b varakları arasında bulunan ve kırmızı başlıkla *Kitâb-ı Leke-nâme* adıyla başlayan ilave kısmın, iyi incelendiğinde "Kitab" olarak isimlendirilmesi sebebiyle geniş ve büyük bir çalışma gibi takdim edilmesine rağmen, hacimli bir eser olmadığı gibi muhtevasında da bazı farklılıklar taşıdığı görülmektedir. Zira söz konusu metnin üç ayrı kalemde çıktığı ve iki farklı isim taşıdığı anlaşılmaktadır.

141a-143a varakları arasında bulunan kısım okunaklı bir nesih hatıyla ve 13 satır esasıyla yazılmış, nizami şekilde, yani "*temme*" formülü ile bitirilmiştir. 143a ve 143b sahifelerinde bulunan kısım ise muhteva olarak önceki bölümün devamı mahiyetinde ancak divanî hatla başka bir el tarafından yazılmıştır. 143b-

* Yrd.Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

¹ Yahya Gaffari ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Adnan Adıvar, *Osmanlı Türklerinde İlim*, geliştirilmiş IV. Basım haz. A. Kazancıgil-S. Tekeli, İstanbul 1982, s. 65; O. Şaik Gökyay, "*Kitâb-ı Cevherü'l-cevâhir*", Prof.Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan, İstanbul 1991, s. 171-182; Mahmut Ak, "Yahya Gaffari", *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, İstanbul 1999, II, 665-666.

145b varakları arasındaki kısım ise özel bir ad verilmeden "besmele", "hamdele ve "salvele" rükünleriyle başlamıştır. Ancak bu bölümün ilk satırlarındaki "Ammâ ba'dü bu risâle amelî olan pâ-n-zehrûn hâssasını beyân ider" ifadesinden hareketle bu son ilave kısmın da "Panzehir Risalesi" olarak adlandırılması mümkün görünmektedir. *Panzehir Risalesi*, hızlı yazılmış nesih hattıyla ve 18 satır esasıyla kaleme alınmıştır.

Bu metinlerin ne zaman yazıldığı hakkında da fikir vermek üzere bazı dil, gramer ve imlâ özellikleri üzerinde durmak yararlı olacaktır:

Her iki metne de genel olarak bakıldığında genellikle Eski Anadolu Türkçesi imlâ özelliklerinin takip edildiği gözlemlenmektedir. Bu cümleden olarak özellikle "ezeler", "yuyalar", "dilesen", "ezüp", "idüp" gibi birçok örnekte görüldüğü üzere imlâ sırasında fiil çekimlerinde sesli harfler gösterilmemiştir. Yine "kadifeye", "çukaya" gibi sonu -e sesli harfi ile biten kelimeler, ismin -e hali ekini aldığı sonlarındaki -e sesi yazılmamıştır. Sonu bu şekilde biten kelimeler ismin -i hali ekini aldıklarında genellikle bu ek Osmanlı alfabesindeki "ye" harfi ile değil de izafet hemzesine benzeyecek şekilde "hemze" ile gösterilmiştir². "İşçak", "ılıcak", "yumak" "ügülemek", "eylemek" gibi kelimeler de metindeki Eski Anadolu Türkçesi'nin izlerini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Bununla birlikte genel olarak izlenen imlâ sistemine uymayan tasarruflar ve bazı yazılış hataları da görülmektedir. "Koyalar" (143a, 145b) örneğinde olduğu gibi ek almasına rağmen asıl kelimenin sonundaki -e sesi de Osmanlı alfabesindeki "he" harfi ile gösterilmiştir. "Kimseyi" (144b) ve "lekeyi" (142a) kelimelerinde de kelime sonundaki ek için hemze değil de "ye" harfi kullanılmıştır³. Petrol anlamındaki petrol kelimesinin son harfi bazen "tı" harfi, bazen de "te" harfi ile (141a, 142a) yazılmıştır. Dut kelimesinin ilk harfi için "tı" ve "te" harfleri (143a); don kelimesinin yine ilk harfi için "tı" ve "dal" harfleri (141a, 142a); ezip filindeki z harfi için "ze" ve "zel" harfleri (142a-b, 145b) de dikkatsizce kullanılmıştır. Adam kelimesi yazılırken yanlışlıkla "dal" harfinden sonra "he" harfi (144a); aynı şekilde maraz kelimesinde de "mim" harfinden sonra "he" harfi (145a); mehâbetli kelimesi için de yine sehven "he" yerine "ha" harfi (145b); sükker kelimesinde şedde yerine "kef" harfinin iki

² Nitekim bu gibi kullanımları "lekei tuz kendüye çeker"(142a), "kalyei döğüp ezeler"(142b), "lekei gidere"(143b), "kimsei"(144a, 144b, 145b) vb. gibi çeşitli örneklerde görmek mümkündür.

³ Bunun gibi genellikle ara cümleleri birbirine bağlayan fiillerin son hecesindeki "vav" harfleri gösterilmemişken, hem de daha önce bu harfin gösterilmediği bazı kelimelerde bu hece "vav" harfi ile yazılmıştır. "Ezüp" (142a, 142b), "idüp" (142b) gibi.

kere yazılması (142b) tercih edilmiştir. "İlhâm-ı Rabbâni" tamlamasında birinci kelimenin sonundaki izafet esresi "ye" harfi ile verilmiştir (144a).

Bu kısımların yazıldığı tarih metinlerin başlangıç kısmında kesin olarak belirtilmemişse de bu imla özelliklerinin de gösterdiği gibi XVII. yüzyılın ikinci yarısı bu bilgiler için telif tarihi olarak düşünülebilir. Nitekim *Panzehir Risalesi* olarak adlandırılabilir olan ikinci metinde müellif, parmağını yılan ısırın birisine müdahalesi vesilesiyle bu olayın tarihini de 17 Şaban 1067/31 Mayıs 1657 olarak vermektedir. Bu tarih de eserin XVII. yüzyılın ikinci yarısında yazılmış olabileceği fikrini güçlendirmektedir.

Bu iki metnin muhtevası incelenince dönemin dil özellikleri ve kamuoyunun ilgi duyduğu bazı konular hakkında bilgi edinilebilmektedir. Birinci metin olan *Lekenâme*'de, bazı kir ve lekelerin nasıl çıkarılacağı genel amacı yanında, bu münasebetle lekeye sebep olan nesnelere, kullanılan temizlik maddeleri ve yöntemleri ile o dönemde tercih edilen giyim biçimi, kumaş ve giysi çeşitleri hakkında da bilgi sunulmaktadır. Kullanılan giysiler takdim edilirken iç çamaşırları, yünlü giysiler, Frenk kaftanı, kadife, Venedik çukası, atlas, sof veya kemha kaftan, kırmızı renkli kumaş öne çıkmaktadır. Leke çeşitleri arasında özellikle nefit, zeytinyağı, haşhaşyağı, sadece yağ, mürekkep, nar suyu, balmumu, şarap ve kan lekeleri dikkat çekmektedir. Bu lekeleri çıkaracak temizlik malzemeleri olarak da zeytinyağı, hamur, hamur mayası, deve pisliği, Arap zamkı, çöğenotu, sabun, tuz, turunc suyu, koyun ödü, ekşi süt, arpa kepeği, kil, sirke, ak petrol, sıcak ekmek içi, pamuk, tebeşir, deniz tuzu, kükürt, ekşi yoğurt, limon suyu, yumurta ve yumurta akı ile bez üzerinde durulmuştur. Temizleme işleminin bir defada mı, yoksa çeşitli aşamalar halinde mi yapılacağına da yer verilmiştir.

İkinci metin olan *Panzehir Risalesi*'nde ise, XVII. yüzyılın ikinci yarısında insanların karşı karşıya kaldığı hastalık, zehirlenme ve yaralanmalar sıralanırken, ilaç türleri ve bitki çeşitleri, bazı ağırlık ölçüleri yanında insanların tabiat ile iç içe yaşadığına ve belki de bu yüzden ne gibi zorluklarla karşılaştıklarına da dolaylı olarak yer verilmektedir. Bu risale, muhteva yönünden tıp tarihi için önemli bir kaynak olma özelliği taşımakta ise de, ilk başta bir bilgi eksikliği dikkati çekmektedir. Yazar, büyük gayretler, uzun süreli titiz araştırma ve denemelerle pek çok zehirlenmeye karşı iyileştirici bir karışıma ulaştığını övünçle dile getirmekle birlikte, bu karışımın mahiyetine sadece temas etmekte, ancak ayrıntısına dair herhangi bir bilgi vermemektedir. Daha çok bu karışımın sonuçları üzerinde durmaktadır.

Metinde geçen insanın sağlığını bozan hastalık ve zehirlenme çeşitleri olarak, kabız, ishal, yılan ve akrep ısırması, yüksek ateş, el içi ve ayak tabanlarındaki yanmalar, ense ve sırt bölgesinde görülen şirpençe adlı çıban, frengi hastalığı, diş dibi ve diş eti rahatsızlıkları, ağız ve diş ağrıları, ağız kokusu, gözde çapak oluşması, katarakt, kuru öksürük, sarılık, saç ve sakalda kene oluşması, alkol koması, nefes darlığı, sıtma ve kalp romatizmasına⁴ yer verilmiştir. Dirhem ve kırat hesabıyla panzehirin hap yapılarak, hastalığın durumuna göre macun halinde, gül suyu veya şerbet şeklinde tatlı su ile, merhem yapılmak suretiyle, toz haline getirilerek kullanılması tavsiye edilmektedir.

Her iki metinde de ele alınan konulara yakından bakılınca, leke nedeni, tedavi aracı ve görüşlerin ifadesinde ölçü birimi olarak pek çok bitki ve meyve ile bitki ve meyveden mamül ürüne temas edildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda bitki ve meyve adlarıyla bunlara dayalı ürün adı olarak zeytin ve zeytinyağı, haşhaş ve haşhaş yağı, nar ve nar suyu, turunç ve turunç suyu, limon ve limon suyu, gül ve gül suyu, arpa ve arpa kepeği, buğdaş, çöğen otu, Cebel-e Hindi otu, bal ve bal mumu, bakla, sirke, şeker, sarap, keten yaprağı, afyon, pamuk, anason, dut, fındık ve nohuta yer verildiği görülmektedir.

⁴ Yazar, panzehirin faydalarını sayarken belki de yazdıklarının daha geniş kitlelerin ilgisini çekmesini sağlamak üzere bunun, insanların birbirine sevgi ile yaklaşmalarını temine ve kişiyi daha etkili ve heybetli göstermeye de yaradığını ilave etmiştir.

MUHTEVA

LEKENÂME

- [Bu risale] Eşyaya bulaşan lekenin nasıl temizleneceğine dairdir.
- Giysilere bulaşan katran lekesi keçi sütüyle yıkanınca çıkar.
- Bir şeye petrol bulaştığında, zeytin yağıyla ovalayıp sabunla yıkanırsa veya hamur ile ovulursa temiz olur.
- Bir kimsenin iç çamaşırına haşhaşyağı veya başka bir yağ bulaştığında, bol su ile kaynatılmış bakla suyu ile yıkanırsa temizlenir. Yağ lekesi bulunan iç çamaşırı, hamur mayası ile ıslanmış ekşimikle yıkanınca da temizlenir.

Beyaz iç çamaşıra bulaşan herhangi bir şey, yukarıda söylenen yöntemlerle çıkmazsa deve pisliği ile ıslatıldıktan sonra bir gece suda bekletilip ertesi gün sabunla yıkandığında temizlenmiş olur.

- Nar suyu lekesi, Arab zamkı, çöğenotu ve sabun ile birlikte yıkanınca çıkar.
- Çamaşırlardaki kan lekesi tuzla yıkandığında çıkar.
- Bütün siyah lekeler olgunlaşmamış turunc suyu ile yıkanınca çıkar.
- Mürekkep lekeleri olgunlaşmamış turunc suyu ve tuz ile yıkanınca veya koyun ödü ile ıslatılıp bir süre beklettikten sonra temiz su ile yıkanınca temizlenir.
- Temiz bir çamaşıra bulaşan her türlü yağ lekesi, ekşi süt ile yıkanınca çıkar.
- Yünlü bir eşyadaki yağ lekesi, arpa kepeği ile ıslatılıp üzerine su dökülerek çiğnenince temizlenir.
- Yağ lekesini çıkarmak için tuz toz haline getirilerek ondan bir miktar leke üzerine serpilir, üzerine bir kağıt konularak ağır bir şeye bastırılarak bekletilir, bu sırada tuz lekeyi kendisine çekmiş olur.

Lekeyi çıkarmak için ayrıca, Nişabur kili sirke ile ezilerek leke üzerine sürülür, kil lekeyi kendisine çekene kadar kuruması için beklenir. Bundan sonra lekeli yer sabunla yıkanarak temizlenir.

- Kir den meydana gelen lekeyi çıkarmada ak petrolden çok olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Herhangi bir kir, defalarca denendiği gibi, sıcak ekmeğin içi ile ovalansa hemen çıkar.
- Frenk kaftanı, kadife veya Venedik çukasımdan yapılmış giysideki bal mumu veya yağ lekesi, pamukla sürülen ak petrol ile çıkarılır.
- Atlas, sof ve kemha kaftana dökülen yağlar, toz haline getirilen tebeşirin bulamaç gibi yapılarak üzerine sürülmesi, daha sonra güneşte kurutulduktan sonra ovulması ve şerbet haline getirilmiş sığır ödünün şekerle leke üzerine sürülmesi ile temizlenmiş olur.
 - Yeşil renk üzerine şarap (ekşi) dökülse gök mavisi rengini alır. Fındık tanesi miktarındaki deniz tuzunu döğüp ezerek un haline getirdikten sonra bir kaşık ılık su ile ezip sürünce rengi kaçan eşyalar önceki rengine döner.
 - Beyaz kaftana dut lekesi bulaştığında, kaftan bir kap içerisine konularak üzerine kükürt atılır, kaftandaki lekeler sabunla yıkanır, bu sırada kükürt dut lekesini kendisine çekmiş olur.
- Beyaz kaftana şarap dökülünce, kaftan ekşi yoğurt veya limon suyunda bekletilir ve leke çıkar.

* * *

- Yağ lekesi bulunan kırmızı renkli kumaş, üç adet yumurta akı ve sarısı ile birlikte iyice ovulduktan sonra bir miktar sabunlu su ile yıkayıp gölgede kurutulunca temizlenir.
- Kadife, atlas veya çuka, altın veya gümüş sürtünmesi sebebiyle karardığında, beyaz Gönen bezi ile iyice silinince leke giderilir ve temizlenmiş olur.
- Kadife veya herhangi bir kumaşta bal mumu lekesi oluşsa, güneşe karşı bir miktar neft yağı sürerek ovulunca leke hemen gider. Bu yöntem defalarca denenerek ispatlanmıştır.

* * *

PANZEHİR RİSALESİ⁵

- Bu risale, zehirlere karşı kullanılmak üzere hazırlanan (amelî) panzehirin özelliklerine dairdir.
 - Bazı özellikleri olan madenî, nebatî ve hayvanî panzehirler de varsa da, onların ortak özelliği sadece zehirlenmelere karşı kullanılmalarıdır. Halbuki bu hazırlanılarak elde edilen (amelî) panzehir, bütün hastalıkların, her türlü zehirlenmelerin ve birçok yaraların tedavisinde ilaç olarak kullanılır.
- Bu panzehirin özellikleri Mısır civarında tekrar tekrar denenerek tespit edilmiş ve birçok hastalıkların tedavisindeki etkisi bizzat gözlemlenmiştir.
- Amelî olarak adlandırılan ve karışım halinde hazırlanılarak elde edilen bu panzehirin aslı keten yaprağı ile yapılan bir çeşit afyonlu macundur. Pek çok yıl terbiye edilerek ve sürdürülen birçok hesap ve çalışma ile bu özelliğine kavuşmuştur.
- İlk bakışta amelî gibi görünse de, gerçekte formülü ilhama dayanır. Afyon asıllı olmakla birlikte dört unsurdan meydana gelmektedir.
- Dört unsurdan birisi fazla olsa, diğerleri noksan kalır ve bu yüzden mizac bozularak hastalıklar meydana gelir.
- Kullanılan bu panzehirin başlangıçta aslı bir şeydir. Dört unsur ile teması sırasında karışım ıslah edilerek son halini almış ve hastalıklara karşı şifa olacak hale gelmiş olur.
- Bu karışımın şifalı olduğu her şeyden önce, kabız olan ve soğuk algınlığı içerisinde olan bir insanı ishal, ishal olan ve ateşi yüksek olan kişiyi kabız etmesinden anlaşılır. Zira kabız olan bu panzehiri kullandığında ishal olur ve kabız açılır.
- Bu panzehir bunun dışında bütün hastalıklara karşı ilaç olarak kullanılır; gaflete düşüp de önemsemezlik edilmesin. Kullanıldığı sırada birçok faydaları ayrıca görülür. Bunu taklit etmek isteyenler bu ilacın faydalarını anlatamazlar. Yazar da bu karışımı bu noktaya getirene kadar çok emekler harcıyıp birçok hesaplar yaptıktan

⁵ Risâle'nin başlangıç kısımlarını oluşturan besmele, hamdele ve salvele bölümleri burada sadeleştirilmemiş, Metin bölümünde verilmekle yetinilmiştir.

başka ilham-i ilahîye de (!) mazhar olarak bu sonuca ulaşabilmiş, bütün faydaları bünyesinde toplayacak bir hale getirebilmiştir.

Ancak bu panzehir kullanılırken dikkatli kullanmak (şartı ile amel etmek) gerekir. Kullanacak olan kişi, zararlı yiyeceklerden kaçınmalıdır. Bu karışım, her hastalığa karşı kullanılabilir, ancak bu satırların yazarının açıkladığı şekilde kullanılmalıdır.

Şu halde bu panzehirin nasıl kullanılacağı açıklansın ki birçok faydalar elde edilebilsin.

- 17 Şaban 1067/31 Mayıs 1657 tarihinde bir kimseyi büyük bir engerek yılanı parmağında ısırduğunda tulum gibi şişti. Bu satırların yazarı bu panzehirden iki kırat ezip ona içirdi, ağzından burnundan çok sarı sular geldi ve safralar çıkardı. Ayrıca el ayası kadar beyaz deri gibi bir şey çıkardı. Bir kırat daha su ile ezerek şiş olan yerine, koluna ve kürek kemiği üzerine sürünce, ağrısı kesilip şişi indi ve kurtuldu.

Bu özelliğini denemek için, bir kırat ezip bir yılanın ağzına bırakılsa, yılan hemen şişip ölür. Bu kimseyi ısırın yılanı öldürdüler, tartıda 4 Mısır batmanı ağırlığında geldi.

Bu panzehir hangi hastalığa karşı nasıl ve ne miktarda kullanılmalıdır?

- Bir dirhem kadar tuzsuz ekmek içi alınıp el ile avuca su konularak hamur olana kadar iyice yoğrulduktan sonra, yine bir dirhem panzehir ezilerek hamurla karıştırılmalı, sonra tekrar yoğrularak alıştırılmalıdır. Eğer bir dirhem panzehir alındı ise karışımdan onaltı hap yapılmalı, panzehir iki dirhem ise otuziki hap yapılmalıdır. Bu ölçü ile ne kadar hapa ihtiyaç varsa o kadar panzehir kullanılıp hazırlanan haplar gölgede kurutulmalı ve gerektiğince kullanılmalıdır.

Bu haplar özelliği gereği sıtma olan birine karşı ilaç olarak kullanılacağı zaman, panzehir bileği taşı üzerinde su ile sürülür ve iki buğday ağırlığında su olana kadar bir fincan içine akıtılır. Hazırlanan panzehir suyu sıtmalı kişiye içirilince onu kusturur ve o anda sıtmadan kurtulur. İyi olmazsa aynı terkip gün aşırı üç defa tekrarlanır.

- Vücut ateşi yükselen kişi için de, buğday ağırlığı kadar panzehir bileği taşı üzerinde su ile ezilerek içirilir ve bu sudan bir miktar bedeninin ateşli yerlerine sürülür, böylece ateşi düşer.

- Ellerin içi ve tabanının altı yanmasından dolayı ciğerlerinde ateşi olduğu anlaşılan kişi için, bu panzehir bileği taşında ezilir ve suyu el içi ve tabanına sürülür, iki saat kadar hiçbir şey yemeden bekler ve ciğerindeki ateş düşer.
 - Tatar kurdundan veya sancıdan muzdarip olan bir kimseye, bu panzehirden bir kırat bileği taşında gül suyu ile ezilir, yirmi (?) fincan kadar ılık su ile şeker şerbeti içine katılarak hastaya içirilir; bel bir şal ile sıkıca sarılarak kusması sağlanır; kustuktan sonra yatırılır ve üzeri örtülür. Tatar kurdu ve sancıdan kaynaklanan acıdan kurtulur, ömrü boyunca artık böyle bir acı çekmez.
 - Genellikle ense ve sırt bölgesinde görülen ve şirpençe denilen kan çıbanı için de bu panzehir ilaç olarak kullanılabilir. Şirpençenin görülmesinden yirmibir gün sonra bir kırat panzehir bileği taşında ezilir; önce çıbanın üzeri bir kumaş parçası ile yeri kızarıp sulanana kadar iyice ovulur. Daha sonra çıbanın üzerine panzehirin suyu sürülür, ancak şiddetli bir acı hissedilir, dayanmak gerekir, zira bu su çıbanı kökünden oyup çıkarır. Bundan sonra önce, yukarıda açıklanan bu panzehirin haplarından aç karnına bir adet alınır; üç gün sonra çıbanın yeri merhem ile beslenir.
 - Frengi rahatsızlığı olunca bu panzehirden bir kırat kazınır ve nohut kadar tuzsuz ekmek içi ile avuç içerisinde iyice yoğrulup hap haline getirilir; her hapa bir kırat panzehir konulur, nohut kadar hamur ile üç hap yapılır. Her sabah aç karnına bu haplardan birer adet yutulur; üç günden sonra bir şerbet bulunup içilir, anadan doğmuş gibi olur.
- Vücudunun her neresinde olursa olsun frengi hastası olan bir kimse, panzehiri bileği taşında su ile ezip herhangi bir korkuya kapılmadan yarısı üzerine sürerse yarısı iyileşir. Ancak ekşi, tatlı ve tuzlu yiyeceklerden sakınması gerekir.
- Dişlerinin dibi, diş etleri yara olan veya ağrıyan, ağzı veya dişinde ağrıları bulunan, ağzı kokan bir kimse bu panzehiri acısını ağzında hissedene kadar bir süre ağzında tutup, daha sonra panzehiri ağzından çıkararak ağzını bez ile sildiğinde ağzındaki ve dişindeki ağrıdan kurtulur.
 - Gözde görmeyi engelleyecek şekilde oluşan çapaklar için bu panzehir acısı dilinde hissedilinceye kadar dilde ıslatılır, daha sonra göze çekilir, göz bir elbezi ile bağlanarak göz kapakları çabuk çabuk açılıp kapanır, gözler rüzgârdan korunur; burundan acı acı sular akar ve gözler temizlenerek görmeye başlar. Ancak daha sonra müşhil içilmelidir.

- Göze et yürüyüp ciğer gibi bir et gözünü kapladığında, yani gözde katarakt oluştuğunda bu panzehirden bir kırat ve iki kırat süzülerek ezilmiş deniz tuzu birleştirilerek iyice ezilir; elde edilen karışım, gözde meydana gelen ve "lahm-ı zâid" denilen etin bulunduğu gözün kapağı iyice açılarak o et üzerine ekilir, ancak çok ekilmemesine dikkat edilerek o et parçasını yerinden deri gibi kaldırmaya kadar gün aşırı üç dört defa ekilir. Bu süre içerisinde ekşi ve tuzlu yiyeceklerden kaçınılarak az su içilir, bu yöntemle o et silinir ve göz temizlenir.
- İshal olan bir kimse gerek bu rahatsızlığı gerekse başka sıkıntıları için, bu panzehirden bir kırat miktarı ezer, tuzsuz ekmek içini su ile iyice yoğurarak hap haline getirdiği tanelerin her birine bu panzehirden bir kırat koyar; o hapları aç karnına kullandığında kabza ve ishale karşı faydasını görür. Ancak kabız olan bu karışımı kullandıktan sonra üstüne bir miktar şeker şerbeti içmelidir. Böyle yapınca kabızdan, ishalden ve hastalıklardan kurtulur.
- Bu panzehir kuru öksürüğe karşı da etkilidir.
- Bu panzehiri bileği taşında bir miktar gül suyu ile ezdikten sonra biraz şeker şerbeti ile karıştırıp sarılık olan kimse bunu bir süre ağzında tutup sonra ağzını çalkalasa faydasını görür. Ancak bu işlem yaz günlerinde sabah vakti, kış günlerinde ise öğle vakti yapılmalıdır. Suyun bir kısmı da başa sürülmelidir. Yattığı zaman bu panzehir hapından bir tane alan sarılık hastası iyileşir.
- Saçına ve sakalına kene düşen kişi, bu panzehiri su ile bileği taşında ezerek bu suyu saçına ve sakalına sürse kırkayaktan kurtulur.
- Yılan sokan veya akrep ısırın kişiler için de bu panzehir su ile ezilerek bundan yılan sokana iki kırat, akrep ısırana da bir kırat içirilip ısırik yerlerine sürülse bu kişilerin zehirlenmesi önlenmiş olur.
- Kendisinden geçmiş alkollü bir kimseye de bu panzehir su ile ezilip içirilse hemen ayılır.
- Nefes darlığı çeken kimse, yatacağı zaman bu panzehir hapından bir tane içer; daha sonra sabahleyin dört dirhem Cebel-i Hindî otunun kökü ve yarım dirhem şekerli anasonu bal ile yoğurup aç karnına yese ishal olur ve nefesi açılır.
- Kalbinde rüzgâr oluşan (kalp romatizması ?) ve balgamdan dolayı kalbi taş gibi olan kişi, bu panzehirden bir kıratı ezip bir fincan şeker şerbeti ile içse kusar; kalbindeki rüzgâr ve balgam çıkıp gider.

- Bu panzehir Allah'ın çok seven ve sevilen anlamındaki "Vedûd" ismine mazhar olmak üzere kalpleri yakınlaştırmak için kullanılsa iki kişi arasında muhabbet oluşur.
- Bu panzehiri heybetli görünmek isteyen kişi kullansa istediği olur, her ne isterse dileği yerine gelir.

M E T İ N

[141a]

KİTÂB-I LEKE-NÂME

Esbâba leke bulaşsa anı pâk itmeği beyân ider.

Eğer esbâba katran bulaşa keçi südüyle yuyalar pâk ola. Eğer bir nesneye nefta bulaşsa zeyt yağıyla ovala ve sabunla yuya pâk ola ve hamîrile dahi ovsa pâk ola. Eğer donuna şırlagun bezir ve gayri yağ bulaşsa baklayı muhkem suyula kaydada ol suyula yuyalar pâk ola. Eğer yağ bulaşmış donu ekşi ıslanmış keşle yuyalar pâk ola. Eğer ak dona nesne bulaşa çıkmasa gerekdür ki deve bokuyla ısladalar bir gece yata ve ertesi sabunla yuyalar pâk ola. Eğer enâr suyu bulaşsa zamk-ı [141b] Arabî ve üşnân ve sabun birle yuyalar gide. Eğer bir dona kan bulaşa tuz birle yuyalar gide pâk ola. Eğer cemî' karalıkları turunc ekşisi birle yuyalar pâk [ola]. Eğer mürekkeb bulaşa turunc ekşisi birle ve tuz ile yunsa pâk ola veyahud koyun ödüne ıslada bir zaman yata andan pâk suyula yuya pâk ola. Eğer pâk esbâba her ne nev' üzere yağ olursa⁶ bulaşa ekşimiş sūd birle yuyalar pâk ola. Eğer yün aslına yağ bulaşsa arpa kepeği birle ıslada andan üzerine su döke dahi üzerine çiğneye pâk ola. Eğer yağ lekese çıkarmak dilesen [142a] gerekdür ki tuzu gubâr döğesin ve ol leke üzerine tuzdan bir pâre saçasın ve üzerine kağıd koyup bir ağır nesne ile basdurasın yata ve ol leke tuz kendüye çeke pâk ola veyahud kil-i⁷ Nişaburî['yi] sirke ile ezüp leke üzerine dürtesin bir zaman dura kuruya tâ şuna değin ki kil-i Nişaburî lekeyi kendüye çeke ve andan sabunla yuyalar pâk ola ve neft dahi kirden olan lekeye gâyet nâfi'dür. Neftden murâd ak neftdür her kaş kim kürese olsa ıçak etmek içinî çıkarup dahi kir üzerine [142b] ovalaya gâyetle mücerredür. Eğer frengî kaftana, kadifeye veya iskerlet çukaya bal mumu veyahud yağ bulaşsa ak nefti penbe ile süreler gide. Atlas ve sof ve kemha kaftana yağ dökülse tebaşur ezüp üzerine bulamac gibi idüp ol lekenün üzerine sürüp dahi güne koyup tamam kurudukdan sonra girü eyleye ovup ve sığır ödüyü şerbet idüp sükker ile üzerine sileler gidere ve yeşil

⁶ Olursa: mükerrer.

⁷ Terkip sırasında tamlanan durumunda olan birinci kelimenin sonundaki -i sesi izafet kesresi yerine "ye" harfi ile verilmiştir.

rengi ekşi dökülse âsmânî olur. Fındık mikdârı kalyei döğüp ezeler, un gibi idüp bir kaşık ılıcak suyula ezüp süreler rengi yerine gele. [143a] Eğer ak kaftana dut lekese değse bir çanak üzerine koyup üzerine kükürt koyalar bu kaftanda olan lekeleri sabunla yuyup ol kükürt tutunu üzerine tutup gidere. Eğer ak kaftan üzerine şarab dökülse ekşi yoğurd yahud limon suyuna yaturalar gide. Temmet bi-avni'llâhi te'âlâ ve hasüne [bi-]tevfikihî. Temme.

* * *

Kırmızı çukaya yağ dokunsa üç dane yumurtayı alup ağı ve sarusuyla ola muhkem ovalar ve bir mikdâr sabunlu su ile yuyalar, dahi gölgede kurudalar eyü ola. [143b] Nev'-i diğer; kadife veya atlas veya çuka altundan veya gümüştenden kararsa muhkem ak Gönen beziyle silesin pâk ola leke gidere. Nev'-i diğer; kadifeye veyahud kumaş cinsine bal mumu dokunsa güneşe karşı bir mikdâr neft yağın sürüp ovalar fi'l-hâl gidere, mücerredür, defe'âtıyla tecrîbe olunmuşdur.

* * *

Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm

El-hamdü li'llâhi vahdehü ve's-salâtü ve's-selâmü alâ-nebiyyihî'llezi lâ-nebiyye ba'deh ve alâ-âlihî ve ashâbihî'l-kirâm ve sellim teslîmen kesîrâ. Ammâ ba'dü bu risâle amelî olan pân-zehrün hâssasını beyân ider. Egerçi ma'denî ve nebâtî ve hayvânî pân-zehrlerin hâssası vardır. Anların hâssaları ancak zehrlere def'inedür. Ammâ bunun hâssası bi-izni'llâhi te'âlâ cemî' emrâza ve cemî' zehrlere def'ine ve niçe yaralara 'ilâcdur. Bunun hâssası Mısır diyârında tekrâr be-tekrâr tecrîbe olunmuşdur ve niçe marazları def' idüp fâidesi müşâhede olunmuşdur ve bu amelî dediğimiz pân-zehrün aslı berşidür, niçe yıl[1]ar terbiye ile bu hâssa zuhûr itmişdür ve çok riyâzat ve icthâd ile müyesser olmuşdur. Gerçi sûretâ amelîdür [144a] ve lâkin hakikatde ilhâmîdür ve gerçi aslı berşidür ve lâkin çehâr anâsırdan mürekkebdür. İmdi unsuradan birisi gâlib olsa ol birleri nâkıs kalur. Ol sebebden mizâc bozulur, emrâz hâsıl olur. İmdi bu cevher kim pân-zehrdür, isti'mâl olundukda aslı şey'-i vâhiddür ve çehâr anâsır anı tekmi'l idüp ıslâh-ı ahlât ider. Ol ecden ol marîz bi-izni'llâhi te'âlâ] şifâ bulur. Evvelâ cümleden bu delîl yeter kim bir adamın burûdeti gâlib olsa anı ishâl ider ve

eğer harâreti gâlib olsa anı kabz ider. Bu pân-zehrden isti'mâl itse ol kabz olanı ishâl ider ve kabzını açar ve cemî' marazlara 'ilâcdur, gaflet olunmaya ve sehil görülmeye ve dahi isti'mâl olduğu vakt niçe fâideler müşâhede olunur ve çok mukallid bunun faziletin şerh idemezler ve bu hakîr dahi bunu bu mertebeye erişdürünce niçe emekler sarf idüp ve çok riyâzatdan sonra ilhâm-ı Rabbânî'ye mazhar olup el-hamdü li'llâhi ve'l-minne bunu hâsıl idüp ve câmi'u'l-menâfi' buldum ve lâkin şartı ile amel itmek gerekdür ki zararlı ta'âmlardan perhîz eyleye ve her maraza bunu isti'mâl eyleye. Ammâ beyân eyledüğüm minvâl üzerine isti'mâl ide ve nice isti'mâl itmek gerekdür anı beyân idelüm tâ kim çok fâideler müşâhede oluna bi-izni'llâhi te'âlâ. Evvelâ bin altmışyedinci yılun Şa'bânınun onyedinci günü bir kimsei bir azîm ef'î yılanı parmağından sokdu. Ol kimse tulum gibi şişdi. Bu hakîr-i denî bu pân-zehrden iki kırat sahk idüp ana içirdüm. Ağzından burnundan vâfir sarı sular ve safrâlar istifrâg eyledi. Sonra el ayası gibi/kadar bir beyâz deri gibi bir şey istifrâg eyledi ve bir kırat dahi su ile ezüp şiş olan yere ve koluna ve küreğine sürdük. Allâh'un emri ile ağrısı ve şişi def' olup halâs buldu ve dahi tecrîbe için bir kırat ezüp bir yılanın ağzına bıraksa ol sâat şişüp [144b] helâk olur ve ol kimseyi sokan yılanı öldürdüler, mîzânda Mısırî dört batman ağrı geldi. Geldük imdi her maraza nice isti'mâl itmek gerek anı beyân idelüm. Meselâ pân-zehrden bir dirhem alasin ve dahi kendüsü kadar tuzsuz etmek için alasin el ile avucunda su konup muhkem yoğurasın tâ hamîr gibi ola. Ba'dehû ol pân-zehri sahk idüp ol hamîre karışdurasın. Tekrâr yoğurasın alışdurasın. Eğer pân-zehr bir dirhem ise onaltı óab idesin ve eğer pân-zehr iki dirhem ise otuziki hab idesin. Bu hesâb ile ne kadar hab lâzım ise idesin, gölgede kurudasın. Vakt-i hâcetde isti'mâl idesin. Ammâ hablarun terkibi budur kim evvelâ bir adamı sıtma tutsa bu pân-zehri bir dâne bileğü taş üzerinde su ile süresin iki buğday ağrı eriyer. Ammâ bileğünü bir fincan içine tutasın tâ kim su fincan içine aka. Ba'dehû ol pân-zehr suyunu sıtma tutan adama içüresin. İstifrâg itdürür, bi-izni'llâh ol sâat sıtması def' olur ve lâzım gelür ise gün aşırı üç kere içüresin ve dahi bir hâssası budur kim bir adamun bedeninde harâret olsa buğday ağrı pân-zehri bileğü üzerinde su ile ezüp harâreti olana içürelere ve bir mikdâr suyunu dahi harâret çıkan yerlere sürelere, bi-izni'llâhi te'âlâ harâreti def' ola ve dahi bir adamun ciğerinde harâreti olsa alâmeti oldur kim ellerinün ayası için ve tabanı altı yanar olur ve bu pân-zehri bileğüde ezüp suyunu ayasına ve tabanına sürelere iki sâat mikdârı bir nesne yemeye ciğerinden harâreti def' ola ve dahi bir kimsei dâim Tatar kurdu tutsa veyahud sancu tutsa bu pân-zehrden bir kırat bileğüde gül suyu ile

ezüp yirmi (?) fincan kadar ılıcak suile şeker şerbeti içine katup⁸ içürelere ve belini bir şal ile muhkem saralar istifrâg etdürelere, istifrâgdan sonra yaturalar ve örteler. Tatar kurdu ve sancusu def' ola. Artuk sancusu tutmaya, ömrü oldukça bi-izni'llâhi te'âlâ. [145a] Ve dahi şîr-pençe için bu pân-zehr 'ilâcdur. Şîr-pençenün yirmibir gün müddeti vardur. Müddeti geçdükden sonra bir kırat pân-zehri bileğüde ezüp ibtidâ şîr-pençenün üstünü bir pâre çuka ile muhkem ovalar, hattâ yeri kızara ve sulana. Ba'dehû üzerine pân-zehrün suyunu sürelere ve lâkin acısına tahammül ideler. İn-şâallâhü te'âlâ şîr-pençe kökünden oyar çıkarur ve mukaddemâ zikr olunan hablardan ac karnına birer dâne hab yiye, üç gün olunca ba'dehû şîr-pençenün yerini melhem ile ügüledeler ve freng[i] zahmeti için pân-zehrden bir kırat mikdârı kazına ve nohud kadar tuzsuz etmek için ile avucunda muhkem yoğurup hab eyleye, her bir habba bir kırat pân-zehr koya ve nohud kadar hamîr ile üç dâne hab eyleye. Her sabâh ac karnına bu habdan yuta, üç gündün sonra bir şerbet bulup içe, in-şâallâhü te'âlâ anadan doğmuş gibi ola ve gövdesinde her neresinde freng zahmeti var ise bileğüde pân-zehri su ile ezüp ol yara üstüne sürmeğe havf etmeyeler sürelere in-şâallâh freng zahmeti mahv ola gide ve lâkin ekşiden ve acıdan ve tuzludan sakınalar ve dahi bir adamun dişleri dibi yara olsa ve sızlasa veyahud nâzilesi olsa ağzında ve dişinde veyahud ağzı koksa bu pân-zehri ağzında bir zaman tutsa tâ kim pân-zehrün acısı ağzında zuhûr idince, ba'dehû pân-zehri ağzından çıkarup bez ile silüp saklaya bi-izni'llâhi te'âlâ ağzında olan ve dişinde olan marazı def' ola ve dahi bir adamun gözünde habâb olsa hayâlât gibi görür olsa bu pân-zehri dili ile ıslayup şol meritebe ıslada ki acısı diline isr ide, ol mahalde pân-zehri gözüne çeke ve gözün bir dest-mâl ile bağlaya ve gözün kapakların tiz tiz açup kapaya ve rüzgâr dokunmaya gözünde ve burnunda acı acı sular akıdur. İn-şâallâhü te'âlâ gözleri görür ola. Ba'dehû müşhil içe ve dahi bir adamun gözünü et yürüse, ciğer gibi et kaplasa bu pân-zehrden bir kırat⁹ ve iki kırat süzülmiş sahk olmuş kalye ile bir yere cem' idüp muhkem sahk ideler, ol gözde biten et kim lahm-ı zâid dirler gözünün kapağın pek açup ol et üzerine hafif ekeler, çok ekmeyeler nihâyet gün aşırı üç dört def'a ekeler, hattâ ol lahm-ı zâidi yerinden deri gibi kaldura ve lâkin ekşi ve tuzludan perhîz ide ve suyu az içe bi-izni'llâh [145b] ol eti siler gözü pâk eyler ve eğer bir kimse ishâl olsa eğer bu marazda ve eğer gayri marazda bu pân-zehrden bir kırat sahk idüp tuzsuz etmek için su ile muhkem yoğurup her bir habbeye bir kırat pân-zehr koyalar ve ol habbeleri ac karnına isti'mâl ideler kabzını ishâl ide ve ishâlini tutar kabz ider. Lâkin kabz

⁸ Katup: mükerrer.

⁹ Bir kırat: mükerrer.

olan bu óabbı isti'mâl itdükden sonra üstüne bir mikdâr şeker şerbeti içe bi-izni'llâhi te'âlâ kabzdan ve ishâlden ve bu emrâzdan kurtula ve dahi bu pân-zehr kuru öksürüğe nâfi'dür isti'mâl eyleye ve dahi bu pân-zehri bileğüde bir mikdâr gül-âb ile ezüp bir mikdâr şeker şerbeti karışdırup sarılık zahmeti olan kimesne bir mikdâr ağzında tutup mazmaza eyleye ammâ yaz günlerinde sabâh ile eyleye ve eğer kış günlerinde ise öyle vaktinde eyleye ve bir mikdâr suyunu dahi başına süreler ve yatduğu zaman bu pân-zehr habbindan bir hab yuta, sarılık zahmetinden kurtula bi-izni'llâh. Ve dahi saçına ve sakalına kırkayak düşen kimse bu pân-zehri su ile bileğüde ezüp bu suyu saçına ve sakalına süre kırkayak kırıla bi-izni'llâh. Ve dahi bir kimseyi yılan soksa veyahud akreb urşa bu pân-zehri su ile ezüp yılan sokduğu kimseye iki kırat ve akreb sokduğu kimseye bir kırat içüreler ol yerlere süreler zararı def' ola ve dahi bu pân-zehri su ile ezüp bir lâ-yu'kal serhoşa içürseler ol sâat akılı başına gele ve dahi dîku'n-nefes olan kimseye yatacak vaktin ol pân-zehrün habbindan bir dâne hab virseler yiyüp yatsa ba'dehû sabâh ile dört dirhem türbüd-i safâfirî ve buçuk dirhem anason-ı sükkerî döküp bal ile yoğurup ac karnına yese müşil eyler ve dîk-ı nefesden kurtulur, nefesi açılır bi-izni'llâh ve dahi bir kimse canı evinde rîo ve balgam bağlansa taş gibi olsa bu pân-zehrden bir kırat ezüp bir fincan şeker şerbeti ile içüreler istifrâg itdürür, canı evinden yeli ve balgamı çıka gide def' ola bi-izni'llâhi te'âlâ ve dahi bu pân-zehr vedüd ismine mazhar celb-i kulüb için getürseler cezb-i kulüb ider ve heybet niyyeti ile getürseler mehâbetlü görünür ve her ne murâd eyler ise ol murâdı hâsil olur.

ABSTRACT

In the last part of the book *Kitâb-ı Cevhernâme* by Yahya Gaffari (Suleymaniye Library, Nuruosmaniye section, number 3762) there is pamphlet namely *Kitâb-ı Leke-nâme*. The text that has been formed by two parts, first one named as *Leke-nâme*. In this part stain types and their cleaning methods has been explained. There is no special name has given to the second part. According to some statements in the introduction part, the name *Panzehir Risâlesi* could be given. In this part some cures for poisons and illnesses has been mentioned. In this work, firstly these two pamphlets has been evaluated by their language and their contents. Afterwards the text has brought up to date and transcribed. And lastly a dictionary has been prepared for special words. And lastly the original text has been added.

SÖZLÜK

KELİME	ANLAMI	KÜNYE
Batman	Mısır batmanı, Her biri 130 dirhem olan iki Bağdad ritli, yani 812,5 gr. ağırlığında "menn" olarak da bilinen bir ölçüdür.	W. Hinz ¹⁰ , s. 19-20
Berş	Afyon şurubu, keten yaprağı ile yapılan bir çeşit müsekkir macun	Devellioğlu ¹¹ , s. 89
Dest-mâl	Elbezi	Devellioğlu, s. 179
Dîku'n-nefes	Nefes darlığı, tiknefes	Devellioğlu, s. 185
Ef'i	Engerek yılanı	Kâmûs-ı Türkî ¹² , s. 137
Ekşi	Hamur mayası: şarap	Kâmûs-ı Türkî, s. 148
Gubâr	Toz	Devellioğlu, s. 293
Habâb	Su üzerinde olan kabarcıklar	Devellioğlu, s. 302
Hamîr	Hamur	Devellioğlu, s. 321
Iskerlet	Koyu kırmızı veya erguvani parlak Venedik çukası	Redhouse ¹³ , s. 111
Kalye	Deniz bitkilerinin yakılmasıyla meydana gelen tuz	Devellioğlu, s. 485
Kemha	İpek kumaş, havsız kadife	Devellioğlu, s. 506
Keş	Yoğurt kurusu, ekşimik	Y. Tarama ¹⁴ , s. 135
Kırat	Orta büyüklükte beş arpa ağırlığında olan ve kuyumcular arasında kulani-ian miskalin yirmi dörtte biri kadar bir ağırlık ölçüsü	Devellioğlu, s. 516
Kırkayak	Deriye yapışık kalan bir çeşit kene	Y. Tarama, s. 138

¹⁰ Walther Hinz, *İslâm'da Ölçü Sistemleri*, çev. Acar Sevim, İstanbul 1990.

¹¹ Ferit Devellioğlu(haz.), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lâgat, Eski ve Yeni Harflerle*, yay. haz. A. S. Güneçal, Ankara 1996¹³.

¹² Şemseddin Samî, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1996⁶.

¹³ W. Redhouse, *A Turkish and English Lexicon*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1978.

¹⁴ Cem Dilçin(düz.), *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara 1983.

KELİME	ANLAMI	KÜNYE
Kürese	Pis, kirli, saf ve temiz olmayan	Steingass ¹⁵ , s. 1023
Lâ-yu'kal	Akıl almaz, akıl ermez	Devellioğlu, s. 544
Marîz	Hasta, alfil, keyifsiz	Kâmûs-ı Türki, s. 1329
Mazmaza	Ağza su alma, ağız çalkalama	Devellioğlu, s. 590
Nâzile	Bela, sıkıntı; inme; nezle	Devellioğlu, s. 812
Penbe	Pamuk	Devellioğlu, s. 857
Sahk	Döğme, ezme, kırma	Kâmûs-ı Türki, s. 711
Şırlagun	Haşhaşyağı, susam yağı	Y. Tarama, s. 198
Şir-pençe	En çok ensede ve sırta çıkan, çabuk genişleyen ve tehlikeli bir halde olabilen, çoğu istafilokok mikrobundan ileri gelen bir kan çıbanı.	Devellioğlu, s. 1001
Türbüd	Cebel-i Hindî otunun kökü (turbith)	Âsım Efendi ¹⁶ , s. 241
Ügülemek	Sallamak, ırgalamak	Y. Tarama, s. 223
Üşnân	Çöğenotu (bir kök olarak sabun yerine kullanılır)	Devellioğlu, s. 1130

¹⁵ F. Steingass, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Beirut 1975.

¹⁶ Mütercim Âsım Efendi, *Tıbyân-ı Nâfi' ve Tercüme-i Burhân-ı Kâti'*, İstanbul 1214.

141 کتابکے ذرا سے
استیاب لکہ بولشہ آنی پاک اتمکی بیان لیدد
اکر استیاب قتران بولشہ کچی سودیلہ یویلر پاک
اولہ • اکر برنسنیہ نقطہ بولشہ زیت
یاغیلہ او ولد و صابونلہ یویلر پاک اولہ و خیریلہ
دخی اوسہ پاک اولہ • اکر طونہ شرفون
زیر و غیر یی باغ بولشہ باقلا یی محکم صویلہ
قیند اول صونیلہ یویلر پاک اولہ • اکر
باغ بولشہ طونی اکشی اصلفش کشلہ یویلر
پاک اولہ اکر آودوننسنہ بولشہ چقمقہ
کرکدرکہ دوہ یوقیلہ اصلدہ لر
بریکجہ یتہ وارتسی صابونلہ یویلر پاک
اولہ • اکر انار صوی بولشہ زیت

142 كركه طوزی غبار دو کسن
 و اول لکه اوزرینه طوزدن برپاره سینه
 و اوزرینه کاغذ قیوب بر آغز نسنه ایله
 بسدوره سن یته و اول لکه طوز
 کندویه چکه پاک اولا و یاخود
 کلی نشابوری سرکه ایله ازوب
 لکه اوزرینه دورته سن بر زمان طوره
 قوریه تاشوکه ده کین که کلی نشابور
 لکه یی کندویه چکه و اندن ضابو
 بریلر پاک اوله و نفت دخی کردن اولان
 لکجه غایت نافعدر نفتدن مراد آق
 نفتدر هر قاشکم کرسه اولسه اچماق
 اتمک اچینی چقرو ب دخی کیر اوزرینه

عربی و اشنان و ضابون برله یویلر کین
 اکین طونه قان بولشه طوز برله یویلر
 کین پاک اوله • اکین جمیع قرالاری
 تورنج اکتیسی برله یویلر پاک اکین کتب
 بولشه تورنج اکتیسی برله و طوز ایله یونسنه
 پاک اوله و یاخود قیون اودینه اصلده برینا
 یته اندن پاک صویله یویه پاک اوله
 اکر پاک اسبابه هر نه نوع اوزرینه باغ اولورده
 اولورسه بولشه اکشمش سود برله یویلر
 پاک اوله • اکریونک اصلنه باغ بولشه
 ارپه کیکی برله اصلده اندن اوزرینه
 سودوکه دخی اوزرینه چکینه پاک
 اوله اکریونک لکه سن چقرومق دلسک

اکثر آقفتان طوت لکه سی دکه بر 145

چنق اوزرینه قوقیوب اوزرینه کوکوت
توتیر بو قفتان ده اولان لکه لری ضایله
یویب اول کوکوت توتخی اوزرینه
طوتب کیده اکثر آقفتان
اوزرینه شراب دو کله ایشی بو غدیخه
ایموز صوی بیوره لر کین

• تمت بعون الله تعالی •

• وجز توفیقہ •

• م •

توزر جو قیہ یاغ طوقنم روچ ورنه بر طبعه لوبیغی
وصاروسیا لور کیم لوه لوه بر قدر رضا بونلو
صولایه بویه ر وانی کو کله قور بر لری لوه

اووه لیه غایتله مجربدر اکثر فرنگی قفتان
قدیفیه ویا اسکرد چوقیه بال موینی ویا
یاغ بولش شه آقفتی پینه ایله سوره لر کیده
اطلاس و صوف و کیمی آقفتان یاغ
دو کله تباشور ازب اوزرینه بولماج
کی ایذب اول لکنک اوزرینه سورب
دخی کونه قیوب تمام قرو دقدن
صکن کیر و ایلیه اووب وصف
اودیله شربت ایوب سکر ایله
اوزرینه سله لر کیده ره ویشلر که ایشی
دو کله آسما اولور فندق مقداری قلیه
دو کوپ ازراون کی ایوب بر شق
الحاق صویله ازب سوره لر فرنگی پینه کله

ولكن حقيقة الها ميدر وكثيره اصل برشي حر ولكن جهار عنا صهر من مركبها
 امدى عضمه منه بريسي غالب اوله اوله بريسي ناقص فالور او اسبنة مزاج فونير
 امراض حاصله ولور امدى بوجهر كم با نهره واستعمال اوله لوقه اصل شي واحد
 وجهار عنا صهر تي تكمل ايريه اصلا ح اطلاق ايدر اوله اوله اوله مرض باذن شفا 144
 لور اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله
 واكر صهر تي غالب اوله اوله انا قضا اير بوبان نهره استعمال اوله اوله اوله اوله
 اسهال اير وقضتي جار وجميع مرضه علاجر غفلت اوله وسهل كورليه مرضي منته
 استعمال اوله نرض وقت نيجه فانه لمشاهده اوله لور وجوق مقلد بونك فضيلتين شرم
 اير نزلو بوجهره مرضي بونف بوجهره به ارشد ونجه نيجه امكله صرف ايريه وجوق
 رياضته صكره الها ميري با نفي منظر اوله الحمد لله والمثله بونف حاصل ايريه وجامع
 المنافع بوليم ولكن شرطى ايله عمل اتمك كر كدر صهر لو طعا مدهه برهيز الميه وهو مرضه
 بونف استعمال الميه اما بابه الموهج مثال او زرينه استعمال ايره ونجه استعمال اتمك كر كدر
 انا بابه ايره لوج تاجه جوق مشاهده لولته باذن الله تعالى اوله لبيك المشي بديجي بليكو
 شعباني نك افه بديجي كوني بركسه برعظيم افعي بيلاني برعده صوقدي اوله لسه قولوم
 كبي شدي بوجهره مرضي بوبان نهره اوله قيس اسحق ايريه اكا ايجو ملام غريه نورينه
 واوقضاري صور و صفر الاستغراق ايريه صكره ال ايا كشي برياض وري كبي بريسي استغراق ايريه
 و برقراط مخي صول الميه ارقب شيش اوله نيره وقولته وكركسته سدوم الله كان ايريه ايلعاش
 وشيخي فغ اوله خلاص بولري مرضي بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره

نوعه كقديفه وبيا لطلبس وبيا جوقه للتوننة
 وبيا كوشدة قودس كلج زق كانه بز يا سيكيا
 باكه اوله كلاء كيدرت نوعه وياكر قريفيه وبيا فو
 قماش جنسية باله مومي ووقف كوشتم
 مار شوب مقدار نقش باغين سوير او لور في الحال
 كيدرت بوجهره و فعا يتا بوجهره او نهره
 بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على نبيه الذي لا نبي بعده
 وعلى آله واصحابه الكرام وسلم تسليما كثيرا اما بعد
 بو رساله عملي اولان بانزهرك خاصته سنني بابه ايريه
 بانزهر كرك خاصته سي را دور انلركن خاصته لري اتجق زهره
 دفعنه در اما بونك خاصته سي باذن الله تعالى جميع امراض
 وجميع زهره دفعنه ونجه ياده له علاجر بونك خاصته سي
 منهور ويا وندة تكرار تكرار تجر به اوله نهره ونجه مرضي
 دفع ايريه فانه مشاهده اوله نهره ووجع ايريه بوجهره
 اهليل بريسي بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره بوجهره
 رياضته ليله واجتها ايله ميسر اوله كره صورا عليه

بسم الله الرحمن الرحيم

و در شیخ نجف ارجون بویان زهر علاج شد شیخ نجف بگوید بگو مدتی و در هر مدتی
 یک کدک بکنی بر قیاط یا زهری بیلکوره از وزن ابتدا شیخ نجف بگوید او مستی بر پاره
 چوبه ایله حکم آوره لر حتی بیروی قیوه و وصوله نه دونه او زنده یا زهره کوه صوبی 145
 سینه لر بکن آجسته تحمل آیه لراه شاء الله تعالی شیخ نجف بگوید او یا در حقار و مقدمات
 ذکر لولیا حبله آج قرینه برزدان حب بید او بر کوه اولی بعد شیخ نجف بگوید
 مایه ایله او کوره لر و در شیخ فرنگ زحمتی ایچو با زهره دن بر قیاط مقداری قازینه
 بوخود قدر طولی سنا تک ایچ ایله او چند تخم بوغور حب ایله هر رجه بر قیاط با زهر
 فوب و بخود قدر خمیر ایله او حب و از حب ایله صر صباخ آج قرینه بو حبه نوت او بر کوه
 صکن بر شربت بولیا ایچراه شاء الله تعالی آن دن دو غش کی اوله و کوه سینه هر سینه
 فرنگ زحمتی و اریسه بیلکوره با زهری صواب اوله باره او سینه سور مکر خوف
 ابر لر سوره لراه شاء الله فرنگ زحمتی بجا اوله کده و لکن آکشته و آجیده و طولی زینه معتبر لر
 و در شیخ بر آد مک دیشاری دی باره اوله و ستر لسه و یا خود نازل س اوله اغز نه و دشتن
 و یا خود اغزنی قوسه بویا زهری اغز نه بر دما طوتسه تا کم یا زهره ک اجیسی اغز نه
 ظهور ابر نجف بعد با زهری اغز نه قیاط و بر نایله سلوی صغله با دن الله تعالی اغز نه
 اولن و دشتن اولن مره ضی دفع اوله و در شیخ بر آد مک کوز نه حساب اوله حیالات کبی
 کوز لر اوله بویا زهری دی ایله اصلا و بر بشول مرتبه اصلا که اجیسی دلنه اثر این اوله حکله
 با زهری کوز نه بیکر و کوز نه بر دسمال ایله بغله و کوز نه قیاطین نیز نیز آجوب قیاط و روز کاد
 دو قیاط کوز نه و بو زنده ایچ صولرا اقدراه شاء الله تعالی کوز لر کوز لر اوله بعد
 مهمل ایچ و در شیخ بر آد مک کوز نه ات بودسه حکر کی ات قبلاسه بویا زهره دن بر قیاط
 بر قیاط و ایچ قیاط سوز لشن سخی اولش قیاط ایله بره صبح ایروب حکم سخی ایله لر
 اوله کوزه نین اتک لوج زاید و لر کوز نه قیاطین تک آجوب اول ات او زنده صغیر
 اگر لر حقی آیه لر نه اب کوه اشیری اوج و در شیخ دفع اوله کوه صغیر لر ایچ
 برینه در کبی قلد و لر لکن آکشی و طولی زینه بر هیز ایله و صوبی از ایچ با ده الله

هلاک اولور و اول کسه بی صوفان یا لانی اولور و بیلر وزن ایله میزانه مصری و در شیخ
 بطان اغزنی کلدی کلدی که امده هر مرضه بجه استعمال اتکر کرک انی بیاه ایله لم مثلا
 با زهره دن بر دهم الامین و در شیخ کدوسی قدر طولی سنا تک ایچنی الامین ایله
 آ و چند صوفان بجه حکم بوغور سین تا خمیر کبی اوله بعد اول با زهری سخی ایروب او غوره
 فار شوره سین تکرار بوغور سین الشوره سین اگر با زهره بر دهم ایله اوله ایچ ایچ
 و اگر با زهره ایچ و در شیخ او توی ایچ حب ایله سین بو حساب ایله قدر حب لازم ایله
 ایله سین کولکه قور و دره سین وقت حاجته استعمال ایله سین اما صکره ترکیبی بو در کم
 اوله بر آد می ستمه طوتسه بویا زهری بر دما بیلکوطاش او زنده صوابله سورنه ایچ
 بغزای اغزنی اریسه اما بیلکونی بر فحاه ایچ طوتسه سین تا کم صوفان ایچنه آه
 بعد اول با زهره صوبنی ستمه طوتان آومه ایچور سین استغراغ اثر و در شیخ با دن الله
 اول ساعت ستمه دفع اولور و لایم کلور ایسه کوه اشیری اوج کوه ایچور سین
 و در شیخ بر خا مسین بو در کم بر آد مک بدنه حرات اوله بغزای اغزنی با زهری بیلکوره
 او زنده صوابله ازوب حراتی اولایه ایچور لر و بر مقدار صوبنی در شیخ حرارت چغان بیزه
 سورله با دن الله تعالی حراتی دفع اوله و در شیخ بر آد مک حکر نده حراتی اوله علامتی
 اولدر کم الکرتیک ایاسی ایچ و طبانی الی یا نار اولور و بویا زهری بیلکوره ازوب
 صوبنی ایاسنه و طبانده سوره لر ایچ ساعت مقارای بر بنسینه عیبه حکر نده حراتی دفع اوله
 و در شیخ بر کسه دایم تا نار قوروی طوتسه و یا خود سخی طوتسه بویا زهره دن بر قیاط
 بیلکوره کول صوبنی ایله ازوب حکر دی فحاه قدر ایچ صوابله شکر شینی ایچنه فاقوب ایچ
 تا قوب ایچور لر و بیلنی بر شال ایله حکم صاره لر استغراغ اتوره لر استغراغ صکره یا نره
 و در شیخ تا نار قوروی سخی دفع اوله ار توی سخی طوتسه عری اوله بر با دن الله تعالی

اول انی سیله کوزی پاک ایلر و اگر برکسه اسهال اولسه اگر یوزمده و اگر عیندی مرضه دربار
بر قیراطه سختی ابرویون بلوز سز انک ایچی صوالمی حکم سختی یوزمده هر برجه بنه بر قیراطه ایزه
قویله و اول حبلری آج قرنه استعمال ایدر قرضنی اسهال ایدر و اسهالنی طو تاز قرض ایدر
لکن قبض اولن بوجعی استعمال ایزه صکره او شنه بر مقدار شکر شربتی ایچره باقه ایزه سختی
قصد و اسهالنه و بو امر اصد قویله و وحی بو یازهر قویله و کسرو که نافع و استعمال
ایله و وحی بو یازهری بیلکوه بر مقدار کلاب ایله اوزوب بر مقدار شکر شربتی قوشون
صار یلق رحمتی اولن کسسه بر مقدار اغزندر تو قوب مضمضه ایله اما یاز کولر نه صبا و ایله
ایله و اگر قیش کولر نه ایسه اوله وقتنه ایله و بر مقدار صونتی وحی یا شنه سوره لم و ایزه
زماه بو یازهر حیدر بر حب یوتنه صا ر یلق مضمضه قویله باذن الله و وحی صبا حیدر
و صفالنه قرقایاق دوشن کسه بو یازهری صوالمی بیلکوه و اوزوب بو صونتی صبا حیدر
و صفالنه سوره قرقایاق قویله باذن الله و وحی برکسه بیلا صونته و یا خوف
عقرب اورسه بو یازهری صوالمی اوزوب بیلا صونته وحی کسه به ایکی قیراطه و عقرب
صونته وحی کسه به بر قیراطه ایچره لو اول بیلره سوره (ضرری دفع اوله و وحی بو یازهر
صوالمی اوزوب بر بلا یعقل سب خوشه ایچره لو اول رعنه عملی با تم کله و وحی صبا نقد
اولن کسه به یا سختی وقتن اول یازهر که حیدر بردان جب و بر سه لر یوب یا شنه بعد
صبا ایله دوت درع ترب منغایبری و یچی درع ایسوه سگری دو کوب باذن الله
یونغوب آج قرنه نیه مسهل ایرو صیق نغسه قویله نفسی اچلور باذن الله و وحی برکسه
جانی اوزنه ریخ و بلغم بغلنه طاش کی اولسه بو یازهر دن بر قیراطه اوزوب بر فحما
شکر شربتی ایله ایچره لر استعمال ایزه جانی اوزنه بیلی و بلغمی حقه کیه دفع اوله
باذن الله تعالی و وحی بو یازهر و دو واسمه مظهر جلب قلوب ایچره کتور سه لر جنب قلوب
ایز و هیت شتی ایله کتور سه محابتلو کورینور و هوننه مراد ایله اول مرادی حاصل اوله